

OBSEG NALOGE

Naloga je napisana na 11 straneh, vendar je 12 strani s fotografijami, ki prikazujejo

10. FESTIVAL TURISTIČNIH PODMLADKOV

Fotografija na naslovni strani:

Struško - učinka male žele so oblikli v maske struške, ki so jo izdelali sami ob pomoči mentorice go. Vese Špešnar.

PUSTOVANJE V LOVRENCU NA POHORJU

AVTORJI:

Žiga Šumer 5. r

Mitja Špes 5. r

Barbara Kovačec 5. r

Anita Flis 5. r

Mentorica:

Olga Kasjak

Osnovna šola

Lovrenc na Pohorju

Lovrenc na Pohorju, januar 1996

ŠOLSKA KNJIŽNICA
OSNOVNE ŠOLE
Lovrenc na Pohorju

OBSEG NALOGE

Naloga je napisana na 23 straneh. V nalogi je 12 strani s fotografijami, ki prikazujejo pustovanje v Lovrencu na Pohorju.

Fotografija na naslovni strani:

Strašilo - učenca male šole so oblekli v masko strašilo, ki so jo izdelali starši ob pomoči mentorice ge. Vere Španbauer.

IV. VSEBINA

1. Pustni čas

1.1. Pustovanja v preteklosti

1.2. Pustovanja pri Grobelniku

1.3. Pustne jedi iz preteklosti

2. Kje in kako se učimo izdelovati maske?

2.1. Pustovanja v zadnjih desetih letih

2.2. Pustne kronike našega kraja

2.2.1. Pustne kronike g. Frana Bežan

2.2.2. Pustna Kronika

2.2.3. Pripravevalca kronike

3. Sklepna misel

VIRI

ZAHVALA

O:zg/1

394.25

PUSTOVANJE v Lovrenc/raz.:

Inv: 90016/K

ŠOLSKA KNJIŽNICA
OSNOVNE ŠOLE
Lovrenc na Pohorju

17/98

KAZALO

OBSEG NALOGE	str. 2
KAZALO	str. 3
I. POVZETEK	str. 4
II. NAMEN IN CILJI	str. 5
III. NAČINI ZA DOSEGANJE CILJEV	str. 6
IV. VSEBINA	str. 7
1. Pustni čas	str. 7
1.1. Pustovanja v preteklosti	str. 7
1.2. Pustovanja pri Grobelniku	str. 10
1.3. Pustne jedi iz preteklosti	str. 11
2. Kje in kako se učimo izdelovati maske?	str. 12
2.1. Pustovanja v zadnjih desetih letih	str. 13
2.2. Pustne kronike našega kraja	str. 14
2.2.1. Pisec kronike g. Franc Bečan	str. 14
2.2.2. Pustna Kronika	str. 15
2.2.3. Pripovedovalca kronike	str. 20
3. Sklepna misel	str. 20
VIRI	str. 22
ZAHVALA	str. 23

I. POVZETEK

II. NAMEN IN CILJI NALOGE

V nalogi smo opisali pustovanje v naši kotlini. Zanimali so nas pustni običaji in načini pustovanja v preteklosti in danes. Obiskali smo številne kraje Lovrenca in prisluhnili njihovim spominom na ta čas. Ugotovili smo, da je pustovanje v zadnjem času vedno bolj pestro. Vsi si želimo, da pustovanje in pustna povorka na pustno soboto v Lovrenški kotlini, ne bi zamrlo. V letih od 1985 do leta 1990 je g. Bečan Franc zapisoval krajevno pustno kroniko, ki je bila prebrana vsako leto na osrednjem trgu v Lovrencu na Pohorju. V kroniki je mogoče zaslediti vse večje dogodke in probleme kraja v posameznem letu. Prav tako so v kroniki omenjeni tudi dogodki in politični odnosi v občini Ruše in državi Sloveniji. Seveda je potrebno razumeti kroniko, kot šaljiv zapis tega, kar se je v preteklem letu najbolj dotaknilo usode krajanov. Krajanje so po dvoletnem "pustnem molku" večkrat glasno izrazili željo, da si želijo organiziranega pustovanja tudi v prihodnje. Tako bo ostalo. Pustovanje nameravamo razviti v razgibano turistično prireditev naše kotline.

II. NAMEN IN CILJI NALOGE

- V nalogi imamo namen zapisati čim več spominov naših krajanov v zvezi s pustnim časom iz preteklosti.

- Opisali bomo krajevno pustovanje v zadnjih letih, poiskali kakšno pustno kroniko in jo objavili.

- Naš namen je opisati, kje se krajani naučijo izdelovati pustne maske.

- S fotografijami bomo predstavili pustno soboto in njeno ulično podobo zadnjih let.

III. NAČINI ZA DOSEGANJE CILJEV

Prebrali bomo šolsko kroniko in v šolskem arhivu poiskali fotografije v zvezi s pustovanji iz preteklosti.

Obiskali bomo krajanе in jih poprosili, da nam opišejo pustovanja in pustne navade Lovrenčanov v preteklosti.

Obiskali bomo krajevnega fotografa in zbrali fotografije najzanimivejših mask.

1.1: PUSTOVANJA V PRETEKLOSTI

Spomini na pustovanja v Lovrencu na Pohorju so med našimi krajanmi različni. Naše babice in dedje so sega otroštvo preživljali pred drugo svetovno vojno, mladost pa tudi po njej. Življenje v tistem času ni nudilo veliko materialnih dobrin. Skromno in zadržano življenje se je odražalo tudi pri različnih praznovanjih.

Naši krajanje se spominjajo pustovanja v svojem otroštvu zelo različno:

Kot otrok se nam želela predstaviti teta, ki se je bila šivilja, je neko leto naštelala¹ naši mami: "Pošli mi Lidijo, jo bom gor naredila²!" Ubogala sem mamo in obšla jo. Ta me je oblekla v oblačila, ki jih je sama šila. Predstavila sem lepo deklico. Spominjam se dolgega in bogato nabornega krila. Ko sem se v maski vracala mimo cerkve domov, sta me bliskoma p. Ošlak (takratni župnik) in gospodinja. Izognila sem se jima, četudi sta mi prigovarjala, da sem lepa maska. Bilo me je špa³. Doma sem šla po srbskih poteh in se izgubala večjim potem. Na domačem dvoriču sta me vsa skupaj pričakovala mama in brat. Glede na to, kako v smer, po kateri bi se naj vrnila. Prišla sem jima za hrbet. Brat me je presunečen prvi opazil: "Mama! Glejte, 'kak' lepi pust je ta!" je vzklonel. Tudi mama se je obrnila. Še preden je kaj rekla, sem potemtakem spregovorila:

"Saj ni pust, jaz sem, mama."

Kamnje se spominjam pustovanja v leto. V leti so organizirali, da naj bi pustni torek pridemo našemu. Otroci smo si čisto iz papirja sami izdelovali maske. Te smo si pripeli na obraz. Med maskami so prevladovali berači, pari - stari moža in stara žena, kuharica dimljeni. Gospod Vojko Lovle, takratni upravitelj šole, je bil z otroci v poverju po Lovrencu. Še sem je našel kralj kakšno svojo ali očeta. Ljudje so nas opazovali v kooche⁴ in sta vednočas poslušali. Po končani povelji

¹ naštelala: naročila

² gor naredila: naštelala, oblekla v masko

³ špa: me je bilo; smil me je bilo

⁴ kooche: krasni kralj vohel s čisto strani

IV. VSEBINA NALOGE

1. PUSTNI ČAS

Z izrazom pust razumemo danes premični praznik v mesecu februarju. Glavni dan je vedno pustni torek. Pravi pustni dnevi so pustna nedelja, pustni ponedeljek in pustni torek. V zadnjem času se uveljavljajo tudi prireditve na pustno soboto. Pustna nedelja je nedelja pred pustom. V cerkvi so jo imenovali nedelja pred odvzemom mesa. Pustni čas se konča s pepelnično sredo. Obdobje šemljenja je v predpustnem času. Po pustnem torku (konec pusta) nastopi pepelična sredo. Z njo se začneja štirideset dnevni post.

1.1. PUSTOVANJA V PRETEKLOSTI

Spomini na pustovanja v Lovrencu na Pohorju so med našimi krajski različni. Naše babice in dedje so svoje otroštvo preživljali pred drugo svetovno vojno, mladost pa tudi po njej. Življenje v tistem času ni nudilo veliko materialnih dobrin. Skromno in zadržano življenje se je odražalo tudi pri različnih praznovanjih.

Naši krajski se spominjajo pustovanja v svojem otroštvu zelo različno:

Kot otrok se nisem želela maskirati. Mask sem se bala. Teta, ki je bila šivilja, je neko leto naštelala¹ moji mami: " Pošlji mi Lidijo, jo bom gor naredla² !" Ubogala sem mamu in obiskala teto. Ta me je oblekla v oblačila, ki jih je sama sešila. Predstavljala sem lepo deklico. Spominjam se dolgega in bogato nabranega krila... Ko sem se v maski vračala mimo cerkve domov, sta me klicala g. Oblak (takratni župnik) in gospodinja. Izgnila sem se jima, četudi sta mi prigovarjala, da sem lepa maska. Bilo me je špat³. Domov sem hodila po stranskih poteh in se izogibala večjim potem. Na domačem dvorišču sta me vsa nestrpna pričakovala mama in brat. Gledala sta na cesto v smer, po kateri bi se naj vrnila. Prišla sem jima za hrbet. Brat me je presenečen prvi opazil: "Mama! Glejte, "kak" lepi pust je tu!" je vzkliknil. Tudi mama se je obrnila. Še preden je kaj rekla, sem prestrašena spregovorila: " Saj ni pust, jaz sem, mama."

Kasneje se spominjam pustovanja iz šole. V šoli so oznanili, da naj na pustni torek pridemo našemljeni. Otroci smo si doma iz papirja sami izdelovali maske. Te smo si pripeli na obraz. Med maskami so prevladovali berači, pari - stare ženske in stari možje, kakšen dimnikar... Gospod Vojko Lovše, takratni upravitelj šole, je šel z otroci v povorki po Lovrencu. Še sam je nadel kdaj kakšen nos ali očala. Ljudje so nas opazovali s kanclov⁴ in nas radovedno pozdravljali. Po končani povorki

¹ naštelala: naročila

² gor naredla: našemila, oblekla v masko

³ špat me je bilo: sram me je bilo

⁴ kancel: kamniti hišni vhod s cestne strani

smo imeli pustno rajanje tam, kjer ima danes šola svoje tehnične delavnice (pri Heinšku). Urbanc⁵ov Bojan, učenec naše šole, je igral na harmoniko, mi smo pa rajali.

Zvečer so pustovali starejši. Po takratnih lovrenških oštarijah so bili pustni plesi. Maske so prihajale in ob glasbi godcev plesale do polnoči. Navada je bila, da so se maske ob polnoči odkrile. Bilo je živahno pustovanje. Včasih je katera šenja zaplesala kar po mizah. Znano je bilo pustno rajanje v salonu hotela Jelen in v gostilni Skačej.

Že kot majhna deklica sem slišala pripovedovanja svojih staršev o posebni maski. Skupina ljudi je imela na vozu s kojnsko vprego nekakšno večjo škatlo. Spominjala je na staro slamoreznico. Na eni strani je vanjo vstopila stara baba, moški so vrteli kolo na tej škatli, na drugi strani pa je iz nje izstopilo mlado dekle. Napravi so rekli "mlin za stare babe mlet".

Konji so počasi peljali skozi kraj, ljudje na njem so mleli stare babe in odzdravljali tistim, ki so jih spremljali ob cesti. Sama tega nisem videla, vendar se spominjam maminega navdušenega opisovanja.

(Pripovedovala ga. Lidija Vračko - 57 let.)

Tudi fantje smo bili zadržani. Jaz se nisem veliko maskiral. Enkrat me je pa le zamikalo in sem se našemil. Vedel sem, da se bodo v trgu zbrale maske. Namenil sem se tja. Oblečen sem bil v pužo⁵. Še preden sem prišel v trg, sem si premislil. Kar na poti sem snel oblačila in v strahu, da me bo kdo spoznal, odhitel domov. Če danes razmišljam, smo se okoliški prebivalci in tržani manj poznali. Bili smo bolj sramežljivi od tržanov pa tudi boječi...

(Pripovedoval nam je g. Franc Germič - 65 let.)

Na pustovanje so se otroci pripravljali tudi v šoli. Ga. Vikica Gutsmandl je pričela poučevati na OŠ Lovrenc na Pohorju že leta 1949. Med poučevanjem v kombiniranih oddelkih je pripravljala za življenje veliko otrok. Njeno učno in vzgojno delo je bilo zelo pestro. Vsako leto so se že nekaj tednov pred pustom pričeli pripravljati nanj. Pri pouku tehnične in likovne vzgoje so učitelji z učenci izdelovali različne maske. Obraze so najprej izoblikovali iz gline in ~~ga~~ nato oblepili z več plastmi papirja. Ko se je ta papir posušil, so izluščili glino, papirnato masko pa pobarvali. Od posameznih učiteljev in od sodelovanja staršev je bilo odvisno, ali se je otrok kvalitetno maskiral. Nekateri so si za pusta pripravili tudi takrat dobre maske in doma sešila, ~~z~~ za tisti čas ustrezna oblačila. Najenostavneje se je bilo maskirati v kakšno staro ali starčka, saj je bilo oblačil za take maske največ. Denarja za nakup novega blaga sanio zato, da bi si sešili pustno oblačilo, ni bilo. Veliko otrok si je

⁵ puža- dekle

izdelalo vsaj obrazne maske iz papirja, ali kakšen nos. Tudi g. ravnatelj Vojko Lovše se je rad našemil. Ponavadi je imel na glavi velik slamnati klobuk in nos. Bil je pogost spremljevalec otrok na uličnih povorkah. Sprevod mask je obšel vso Lovrenško kotlino. Smer obhoda je bila po glavni cesti skozi trg do Kurje vasi in po Kovaški cesti mimo Tovarne kos skozi naselje Fak do sedanje pekarnice in mimo gostilne Urbanc do šole. Po povorki smo v šolski telovadnici vključili gramofon. Učenci so v telovadnici plesali in se veselili, da se je dvigal prah.

Najboljše maske je g. Lovše vsako leto fotografiral. To je bila zanje hkrati nagrada za dobro masko.

Bolj kakor se je dvigal naš standard, lepše in bolj domiselno so se otroci maskirali. Pust je bil pouka prosti dan.

(Pripoved smo zapisali po razgovoru z ga. Vikico Gotsmandl⁶ 81 let.)

Bila sem kuharica v gostišču Bitner. V gostilnah so ljudje plesali. Plese so imenovali pustne veselice. Maske so bile zaželjene in najboljša je dobila nagrado - kar buteljko vina. Igrali so ljudski godci. Največkrat so bili to harmonikarji. Nič ni bilo dogovorjenega, a je bilo že splošno znano, da bo zabavno. Stalni obiskovalci oštarij so tudi vedeli, kdaj bo izbruhnil med fanti pretep. Sicer teh ni bilo veliko, a se je vedelo. Če so prišli Pohorci z one strani⁷ Pohorja, se bo pričela huda ura⁸.

Pustovanje v takšni obliki, kakor ga praznujemo danes, se je pričelo v Lovrencu obhajati šele, ko so pričeli naši otroci hoditi v šolo. Sina sem maskirala vsako leto. On se maskiranja ni branil.

(Pripovedovala nam je Vikica Germič - 72 let.)

Tudi ga. Ana Obrulj se spominja pustovanja v svoji mladosti. Med maskami so bili poleg starih ženic in moških tudi maske z živalsko podobo. Kakšne lisice, muce... Z možem sva se mlada še kar rada našemila in šla na pustovanje k Jelenu⁹. Maske so ocenjevali in nagradili z buteljko vina. Če so prišle maske k hiši, je bilo pomembno, da jih je kdo iz hiše sprejel, saj je veljalo pravilo, da maske prinašajo srečo v hišo. Na kmetijah je obisk maske vplival na dobro letino, debelo repo¹⁰ in zdravo živino. Maske je bilo potrebno sprejeti. Tako si sprejel dobroto, ki ti jo poklanjajo višje sile. Če si se potajil in jim nisi odprl hišnih vrat, je pomenilo, da si odklonil vse dobre stvari.

⁶ Ga. Vikica Gotsmandl - razredna učiteljica v pokoju že 29 let. Še danes vodi ročnodelski krožek Pikapolonica in uspešno prenaša svoja znanja na mlajše vrstnice.

⁷ z one strani Pohorja - z Oplotnice in okolice

⁸ huda ura - spopad, med fanti. Včasih je tekla tudi kri. Po takih obračunih je bilo veliko polomljenih kozarcev po tleh.

⁹ Jelen - hotel Jelen je bil nekoč znan po prijetnih zabavah in plesih ob sobotah in nedeljah.

¹⁰ repa - starejši krajan pravijo krompirju repa. V Lovrencu na Pohorju še vedno jemo repno juho - krompirjevo juho.

1.2. PUSTOVANJA PRI GROBELNIKU

V preteklosti je bila navada, da so pustne šeme obiskale večje lovrenške kmetije. Znani so obiski šem na kmetiji Ahej, Lakūžič in Grobelnik. H Grobelniku hodijo šeme še danes, vendar jih je veliko manj, kakor jih je bilo v preteklosti. Na ostale kmetije prihajajo redkokdaj. Ga. Matilda Pajtler₂ se spominja pustovanja pri tej hiši še iz obdobja stare Jugoslavije. Predvideva, da je ta običaj za kmetijo Grobelnik še starejši.

Kmetijo Grobelnik, ki stoji na Kumnu nad Lovrenško kotlino, vsako leto na pustni torek obiščejo maske. V preteklosti so se maskirali (šihntnerji¹¹) in se nato pod večer maskirani odpravili na kmetijo. Včasih so se maskirali in prišli v hišo tudi sosede in prijatelji. Prihajali so iz doline in okoliških bregov najmanj uro daleč. Gospodinja Tilka meni, da so prihajali množično maskirani zaradi potrebe po družabnem življenju, pa tudi zaradi hrane in raznih dobrot, ki so jih (pauerske¹²) gospodinje pripravile za ta dan. Na mizah je bilo na ta dan veliko dobrot. Krofe so pekli iz mase od 6 - 7 kg. Kmečka miza je bila obložena tudi z mesom kruhom in moštom.

Maske, ki so obiskovale kmetijo, so bile našemljene v stare ženske, stare moške, kakšno zeliščarko ali dimnikarja. Med njimi je bil vselej tudi muzikant. Bilo je veselo. V kmečki hiši se je zbralo staro in mlado. Vsi so peli, vriskali in plesali. Če so domačini maskiranega prepoznali, je ta masko snel, sicer jo je snel šele ob polnoči. Praviloma so maske zapustile kmetijo po polnoči, saj se je takrat pričel post.

Gospa Tilka se spominja obiska mask pred leti. Močno je snežilo. Maske so prigazile po stezi iz trga. Sneg je močno naletaval. Zaradi mraza je na maskah zamrznil. Otrple in premražene šeme so se v kuhinji posedle okoli štedilnika, da bi se ogrele. Sprva je bila na tleh le tu in tam kakšna lužica, kasneje se je od mask odtalil ves sneg. Kuhinja je bila vsa v velikih lužah.

Grabnerova Micka je na pusta drugič zagledala luč tega sveta. V hiši je bila na šihu. Vesele in razposajene maske so obiskale kmetijo. Med veseljačenjem je nekdo, ki je prišel v hišo maskiran, prinesel s stranišča kahlo¹³. To je poveznil šihntnerici na glavo in - lop- udaril po njej. Kahla je smuknila na oči in obstala na polovici ušes. Podoba je bila precej smešna. Kahla je pokrivala cel šihntnericin obraz. Izpod nje sta se videla le nos in brada. Šeme, ki so se razposajene smejale, so se zresnile vse hkrati. Obupana ženska pod kahlo ni mogla sneti svojega kovinskega pokrivala. Trajalo je precej časa in porodilo se je veliko donislic, kako

¹¹ šihntner - občasni delavec na kmetiji. Običajno so imeli šihntnerji njive na zemlji od te kmetije, kamor so hodili delat. Nekateri so hodili na šihte zgolj za to, da so se preživeli.

¹² pauerske gospodeje - gospodinje na večjih kmetijah

¹³ kahla - kovinska nočna posoda

naj ji pomagajo. Vendar ta presneta reč ni in ni hotela z glave. V strahu, da bodo udarjene kosti zatekle, so skupno le ugotovili, da bo potrebno kahlo čimprej odstraniti, pa četudi bo malo bolelo. In tudi je bolelo.

"Če je šla gor, more še dol!" so odločili moški in ženski po pohorsko¹⁴ pomagali, da je ponovno zagledala luč tega sveta. Seveda je med tem najprej videla še vse zvezde, nakar je bila rešena kovinske krone. Odrgrnine na čelu in bolečo glavo je srota¹⁵ prikrivala še cel teden. Dogodek je krajanom ostal v spominu kot smešna prigoda. Tisti, ki so bili temu dogodku priča, pa se še danes zresnijo in zamislijo.

V sedanjem času prihaja na kmetijo vse manj mask. Ali pa so to le še nekatere redke maske, vendar je gospodinji žal, zaradi izumiranja tega običaja.

(Pripovedovala nam je ga. Tilka Pajtler - 73 let)

2. KAKO IN KJE SE UČIMO UDELOVATI MASKE?

1.3. PUSTNE JEDI IZ PRETEKLOSTI

Tipična pustna jed v naši mladosti je bilo kislo zelje in repa. Poleg pustnih krofov so gospodinje delale tudi lese¹⁶. Če so prišle maske k hiši, so na iztegnjeni dlani zaokrožile, kar še danes pomeni prošnjo za krof. Gib Lovrenčani še zastopimo maske pa ga vse manj uporabljajo. Veliko lažje kažejo s palcem in kazalcem tisti dobro znani znak za štetje denarja.

Gospodinje so se pričele pripravljati na peko krofov že zgodaj. Prvič so jih spekle na svečnico. Potem so jih pekle do pusta še večkrat. Zadnjič se je smelo jesti krofe na pusta. Tiste, ki so od pusta ostali, so gospodinje nanizale na dolgo nit in jih posušile. V času štirideset dnevnega posta so se sušili. Za veliko noč so skuhali zelhano meso. V juho od tega mesa, pa so namočili posušene krofe. To je bila ponavadi jed za služinčad. Dokler ni bilo zmrzovalnikov, so kmetje meso v večini zelhali¹⁷. Slabše kose mesa so pojedli ob pustu, boljše kose pa ob veliki noči. Še en način shranjevanja mesa so poznali Lovrenčani. Včasih so bile v Lovrencu na Pohorju hude zime. Krajanje še pomnijo, da je Drava zamrznila. V teh časih so številni kmetje pripravljali koline. Ob kolinah so naredili še različne vrste klobas. Te so shranjevali na zasneženih strehah. Včasih se je zgodilo tudi kaj nepredvidenega. Klobase so s snegom vred

¹⁴ po pohorso - tudi malo na silo

¹⁵ srota - ženska, ki se nam smili

¹⁶ lese - plot, ograja. Gospodinje so iz ostankov testa od krofov narezale krpice in jih po sredini dvakrat zarezale. Spominjale so na plot, zato jim na Lovrenškem rečemo še danes lese.

¹⁷ zelhati meso - nasoljeno meso sušimo nad dimom.

zdrsnile s strehe. Ob takih primerih so ostale zakopane v sneg, dokler se ta ni dovolj odtalil.¹⁸ Žejo so si Lovrenčani vedno težili z moštom¹⁹. Tudi ob Pustu ni bilo nič drugače.

Iz pogovora s krjani smo tudi izvedeli, da so se včasih bolj, kakor okoliški prebivalci, maskirali tržani. Ti so se bolje poznali in pogosteje družili. V preteklosti ni bilo v kraju nikdar kakšne tipične maske. Vsak se je maskiral v to, kar ni bil. Otroci so bili starčki, moški so bili ženske in obratno.

Z razvojem šolstva (po letu 1945) in s popestrenimi učnimi programi se je povečalo znanje izdelovanja mask. Otroci so si pričeli izdelovati različne maske in oblačila, s tem pa se je povečala tudi želja po maskiranju. V zadnjih letih se je pustovanje v našem kraju precej ~~raz~~živelo.

2. KAKO IN KJE SE UČIMO IZDELOVATI MASKE?

Lovrenški otroci vstopijo v vrtec, ko dopolnijo dve ali tri leta. V tem času se prične njihovo organizirano poučevanje. V procesu poučevanja so vključene tudi dejavnosti ob pripravah na posamezne praznike. Tudi na pustovanje se pripravljajo. Otrokom, ki obiskujejo vrtec, so vzgled njihove vzgojiteljice. Starši oblečejo svoje malčke v pustna oblačila in jih pripeljejo v vrtec. Tudi vzgojiteljice so maskirane. Seveda predstavljajo maske vzgojiteljic takšne like, ki so otrokom priljubljene. V spremstvu vzgojiteljic se otroci vrtca priključijo pustni povorki.

V mali šoli poučuje ga. Vera Španbauer. S starši otrok pripravi vsako leto delovni teden, v katerem starši po njenih napotkih izdelujejo maske za svoje otroke. Delo poteka ponavadi v šolski tehnični delavnici, saj so maske zahtevne. Starši potrebujejo za izdelavo mask ustrezna orodja pa tudi prostor, v katerem jih lahko izdelujejo. Delo v skupini povezuje in omogoča sodelovanje staršev otrok iste generacije. Otroci male šole vsako leto presenetijo krajanje Lovrenca s skupinsko masko. Do sedaj so bili v tako obliko dela vključeni že starši petih generacij. Delali so tri tedne, dvakrat tedensko.

Otroci osnovne šole se maskirajo na dva načina. Nekateri posamezno, drugi pa si med poukom ali pri interesnih dejavnostih izdelajo skupinsko masko. Pri tem jih usmerjajo in spodbujajo učitelji.

Močan vpliv na izdelavo mask ima med učenci predmetne stopnje prof. likovne vzgoje Jože Brunčko. Otroke usmerja v izdelavo kvalitetnih in estetskih mask. Likovno nadarjeni otroci delujejo v likovnem krožku, kjer sami ^{izkenujo} določijo maske, ki jih bodo izdelovali. Njihov cilj pa ni le končni izdelek - maska, temveč:

¹⁸ shranjevanje klobas v preteklosti - to nam je pripovedoval g. Franc Vračko ml. njemu jih je to povedal njegov dedek. star 91 let

¹⁹ mošt - jabolčnik

- likovno ustvarjanje,
- izvirnost, domiselnost in aktualnost,
- skupinsko delo, medsebojna pomoč in zabava.

Učenci, ki so lansko leto delali v tem krožku so o izdelovanju mask v likovnem krožku povedali sledeče:

Delali smo ob popoldnevih tudi do 16. ure. Delu smo bili tako predani, da smo pozabili na čas. Obenem je bilo zanimivo, poučno in zabavno, saj smo si vsi želeli, da bi se našemili. Ideje smo si izmenjevali in sproti nadgrajevali. Vse je potekalo sproti. Takšen način dela se nam je zdel prijeten, ker smo bili manjša skupina in smo se med seboj dobro uveljavljali. Naša želja je bila, da bi skupaj predstavili kakovostno in kvalitetno delo. Na nagrado nismo bili pripravljeni, saj je nismo pričakovali. Seveda smo je bili veseli in morda je tudi to eden od vzrokov, da bi z delom v tej skupini še želeli nadaljevati, ~~kjub temu, da~~ ^{cenar} nismo več učenci te šole.

V zadnjem času se ponovno pojavljajo maske, ki nastajajo v krogu nekaterih družin. Ponavadi so to prijatelji iz istega gegna²⁰. Dogovorijo se o skupnem maskiranju, nato obhodijo prijatelje in znance v kraju. Pojavijo se tudi v gostinskih lokalih, ali celo obiščejo lovrenškega fotografa. Maskiranja v krogu znancev so zelo zabavna in domiselna. Ker se dogajajo tik pred odhodom mask na ulice, je vselej prisotna ljudska domišljija, domiselnost posameznikov in improvizacija. Velikokrat se maskirajo ljudje, za katere velja, da so sramežljivi in zadržani. Za to vrsto ljudi imamo Lovrenčani zdravilo, ki v času maskiranja odpravlja tremo. To je štamperl²¹ domačega žganja.

V lanskem šolskem letu smo se imeli krajani Lovrenca na Pohorju možnost vključiti v tečaj izdelovanja mask. Zelo smo veseli, saj so se tega tečaja udeležili v velikem številu tudi učitelji naše šole. Tečaj je vodil g. Niko Krajnc. Rezultati njegovega uspešnega dela pa so bili predstavljeni na pustni povorki. Mnogi tečajniki so izdelali maske, ki so bile nagrajene.

2. 1. PUSTOVANJA V ZADNJIH DESETIH LETIH

Krajevno pustovanje s povorko pustnih šem skozi Lovrenc₂ se v zadnjem času močno razvija. Organizatorji pustovanja se včasih zamenjajo, vendar lahko zagotovo trdimo, da je to praznik, ki v kraju na osrednjem trgu zbere največ krajanov. Zanimivo je za stare in mlade. Iz leta v leto več je na naših pustovanjih mask. Te pa so vsako leto bolj izvirne in kvalitetne. Viden napredek v izdelovanju izvirnih ^{dayala} pustnih mask je opazen v začetku osemdesetih let. Celodnevna šola je nudila več možnosti za razvoj izvenšolskih dejavnosti in s tem tudi večja sodelovanja učencev z učitelji. V tistem času je pričel na šoli poučevati likovni pouk g. Albin

²⁰ gegn - okoliš

²¹ štamperl - frakelj

Lorber. Njegov program dela ni bil pester le na obveznem učnem področju, ampak tudi v različnih tehnikah oblikovanja. Pod njegovim mentorstvom so učenci izdelovali kvalitetne, lepe in izvirne maske. Ob delu so spoznavali tehnike oblikovanja različnih materialov.

Danes pospešujejo kvaliteto izdelavo mask v našem kraju še krajan: ga. Vera Španbauer, g. Niko Krajnc in prof. likovne vzgoje Jože Brunčko.

Tudi nagrajevanje najboljših mask je vzrok za množično maskiranje krajanov v sedanjem času. Mnogi Lovrenčani svojih mask ne zavržejo, pač pa jih hranijo in si jih drug drugemu posojajo. Tako se nekatere maske pojavijo na ulicah Lovrenca več let zapored. V zadnjem času je res mogoče kupiti tudi v Sloveniji različne maske, a se te na naših pustovanjih ne pojavljajo množično, ker so za naše prebivalstvo tudi predrage. Zato pa v kraju nastajajo iz leta v leto bolj izvirne maske.

Zadnja leta so v gasilskem društvu in OŠ Lovrenc že spoznali, da je za dobro počutje vseh na pustno soboto, potrebno medsebojno sodelovanje. Že nekaj let se zbirajo krajan Lovrenca na osrednjem trgu pred krajevnim uradom. Ogledajo si izbor najboljših mask, se skupno poveselijo in prisluhnejo krajevni kroniki. V kraju je kar nekaj zapisovalcev pustnih kronik, pa tudi tistih, ki nam jo pripovedujejo, ne manjka.

Pustno povorko spremljajo godbeniki Gasilske pihalne godbe. Krajane vselej presenetijo s svojimi maskami. V zadnjem času jih spremljajo tudi naše mlajše mažoretke.

Ni si težko predstavljati osrednjega prostora na meji med Spodnjim in Gornjim trgom. Na eni strani je cerkev sv. Križa, na drugi strani pa gostilna, krajevni urad in gasilski dom. Na pustno soboto - to je osrednji dan pustovanja v Lovrencu - se na tem mestu zbere množica dobro razpoloženih ljudi. Z balkona gasilskega doma jih zabava krajevni narodno zabavni ansambel. Maske, ki so se do tega trenutka zbirale, krenejo v sprevodu po trgu. Ponavadi se sprehodijo čez Spodnji in Gornji trg in se nato vrnejo na osrednji prostor prireditve. Sledi šaljivi program. Lovrenčani prisluhnejo temu, kar jih je med letom jezilo, kar so počeli narobe. Spoznajo svoje nerodnosti, sprejemajo pohvale in graje za obnašanje v preteklem letu. Tudi kakšen šaljivi nasvet slišijo. Vse je zapisano tako, da nikogar ne žali, vsebina je resnična in kritična. V garažah gasilskega doma so na več mestih postavljeni šanki, kjer se izmenjujejo krajan, ki zato, "ker gasilcom radi dajo", tudi kaj spišejo. Zaslužijo gasilci. Najboljše maske izbira posebna komisija, potem jim pa dodeli nagrade. Te so od novega leta do pusta po vsej Dravski dolini in po celem Pohorju nabirali vneti gasilci ob pomoči iznajdlivih krajanov. Gasilci tudi skrbijo, da se mlade gospodinje ne naprezajo preveč pri peki krofov. Pri njih jih je mogoče kupiti. Med njimi so tudi takšni, v katerih so skrite nagrade. Vse je kakor v pravljici. Na cesti so maskirani principi, princeske in kavboji. Na balkonu nad glavami obiskovalcev so glasni muzikantje. Za šankom strežejo maskirane kelnarce, pred šankom se drenjajo zadovoljni in na ta dan še posebej potrpežljivi krajan. Nekateri med njimi bodo imeli srečo. Kupili bodo krof, v katerem bodo zlati uhani, prstan ali kaj podobnega. Popoldansko vsesplošno rajanje se pod

večer spremeni v pustno veselico-praviloma za odrasle. Ob pol noči sledi v gasilskem domu podelitev nagrad najboljšim maskam. Rajanje traja do jutra. Takrat se zadnje maske poslovijo od gasilcev, ki že čistijo svoj dom in njegovo okolico.

V naš kraj prihaja na ta dan vedno več gostov iz mesta. Prihajajo zato, da bi doživeli pustovanje pristno in drugače, kakor v mestu. Iz pogovorov z njimi ugotavljamo, da je med našimi maskami veliko izvirnih in domiselnih mask, in da se med nami prijetno počutijo. To je dan, ko se vsi poznamo, si vse rečemo in nič ne zamerimo. Ni važno od kod si prišel in ne kam se boš vrnil. Pomembno je to, da si s snetimi maskami ob sončnem vzhodu zaželimo: "Nasvidenje prihodnje leto (seveda šele ob pol noči, kajti prej bonio šeme)."

2.2. PUSTNE KRONIKE NAŠEGA KRAJA

2.2.1. PISEC KRONIK g. Franc Bečan

Za krajevna pustovanja je zapisal že 7 kronik. V svojem osebnem arhivu hrani kronike od leta 1985 do leta 1991. Zadnjo kroniko je napisal za leto 1995. V pogovoru z njim smo izvedeli, da je v nekaterih letih zapisoval kronike tudi g. Ladinek Anton. Tiste, ki jih piše g. Bečan nastajajo nekoliko že med letom, najintenzivneje pa v zadnjih tednih pred pustom. V tem času se avtor pogovarja in ob pogovorih spominja dogodkov, ki bi jih bilo potrebno v kroniki omeniti. Njegov način zapisovanja je v domačem narečju. Besedila so šaljiva in satirična. V njih so omenjeni najbolj pereči in vsem znani problemi, za katere vsi vemo, a jih ne zapišemo v kakšni resni kroniki. Avtor meni, da so ljudje na pustno soboto dobro razpoloženi, tudi zaradi skupnega lumpanja²² in so voljni sprejeti tudi kritiko. Prisrčni in res smešni se mu zdijo tisti, ki nepravilno uporabljajo tujke. Teh nikdar ne pozabi.

2.2.2. PUSTNA KRONIKA

Objavili bomo dve pustni kroniki. Zapisal ju je g. Franc Bečan. Najprej smo zapisali lansko pustno kroniko, nato pa še pustno kroniko, iz leta 1990. Obe sta napisani in objavljeni v našem domačem lovrenškem narečju. Preden bo bralec pričel brati to kroniko, mora vedeti, da v lovrenškem narečju v večini primerov izgovarjamo "o" kot "a". Zato je voda pri nas "vada", noga "naga", otrok pa atrok. Včasih tudi črko "a" zamenjamo s črko, ki ni ne "o" in ne "a". Tako je kahla "k(oa)hla". Črko "e" v posameznih besedah nekoliko raztegnemo in jo izgovarjamo kot "ie". To se sliši tako: seveda "sevieda", ali kar kratko "vieda". V nekaterih primerih besede, skrajšamo. Namesto, da bi rekli: V našem karaju ni turistov..," rečemo: " V našem karajo ni toristo..,"

²² voditi - voditi

²³ vada zid - vada zid - vada zid - vada zid

²² lumpanje: časovno neomejeni pogovori ob pijači

Dragi Lovrenčani!

Hvala bogu, da je dreč²³ prešlo toti pustni cajt, da smo se lahko tak skop dobili, da rečemo koko pometno o nošem lubem Šentloranci²⁴. Toto je še edini den v leti, ko lahko človek nekaznovano hontle²⁵ delam. Kableske nimamo, cajteng, rozn "Moli in delaj" todi ne, za novo razglasno postajo per totenkomri se pa kene²⁶ piplem, ker bi še rad živel. Je pa po tisti to bolši vsebini za slišet, saj so zmirom same pohvalne besede in misli. Škoda, da jih tisti, ko jim on grejo²⁷, kene slišijo več.

Ja, je pa kaj za povedet, ko se je loni teko noviga zgodilo. Tisto najbolj novo, da bi bil Lovrenc občina, se resda ni zgodilo, pa mogoče je še tak najbolj prav. Kodi²⁸ bi te Lovrenčani dve občini pokanci drželi: Ruško, pa še nošo. Rušonci so koj dva župona od nas hteli met. Eden je te pol le zdržel. Pa da jo nebi ker reko, da je šol do kroja naret tiste naloge, ko jih prej ni sfolgal²⁹. Al pa col³⁰, da se zločinci vročajo na kre zločina. Saj so pa te med totim cajtom Kodrovo³¹ le pokrili. Sn že mislo, da se lubi bougec gre cvetličarja, pa da Kodrovo za gobo v ikebani namoka, tak dolgo je teklo po zideh. Seveda, saj boug ne more vedet, da makri zidi niso za toko gobo, če še na opčini dolgo niso viedli³², da vada zid hin rihra³³.

Jo kak je blo živo, ko so ble volitve! Vsi so meli pune uste oblub. Plakato z veselemi ksihtemi je blo teko, da je ploto pa plonk zminkalo. Na deseteh mesteh je na hišeh pisalo "vol išče". Ja smo bli pa res voli, če smo kaj pometnega per politiki iskali. Ze si zamislite: v Lobloni politiki skenejo, da gob ni dovoleno prevelko nabrat, te je pa glih ta bolši letina. Ze bojo sklenli, da ženske lahko mojo velko liet porodniške, te pa glih nobojo htele rodit. Pa jo vsak trotl ve, da Slovenci več lodi³⁴ s sveta sprovimo, kak na svet. Za otrake delat pa tak najrajši samo treniramo.

Pa če sn pošten, je politika nehote za kaj todi dara³⁵. V volilni kampaniji al kak se že reče, so nas le premolo forbali, da je forbe

²³ dreč - spet, zopet

²⁴ Šentloranc - Sveti Lovrenc. Nekoč je bil Lovrenc na Pohorju Sveti Lovrene na Pohorju.

²⁵ hontle dela - prepir išče, dela zdrabo

²⁶ kene - se ne ...

²⁷ on grejo - se jih tiče

²⁸ kodi - kako

²⁹ sfolgal - utegnil opraviti

³⁰ col - točno

³¹ Kodrovo - stavba v trgu. Njena obnova poteka zelo počasi.

³² viedli - vedeli

³³ vada zid hin rihra - voda zid uniči

³⁴ lodi - ljudi

³⁵ dara - dobra

astolo³⁶. So jo pa noši šuoli doli, da so lahko neka razredo preniolali. Pa politične forbe so le predivje, ze so pa razredi toki, da učiteljce kene rode v jih grejo. Otrake scvieda neši kene keka proša³⁷. Mogoče bojo pa za tolažbo dobili toste računalnike, ko so jih kupli za lovrenško občino že pred referendumom, ze jih pa nimajo kom ponucat.

Dergoč smo pa Lovrenčani le še zmirom razsodni, kak smo včosi bli. Lovrenca nismo preimenovali v Sveti Lovrenc, ker nismo zadosti pobožni. Toto nam je povedal gospod župnik na Noviga leta dan, ko je reko, da momo Lovrenčani več izvenzakovskih otrak, kak zakonskih. Zvesti smo ostali tradiciji: Še zmirom slavimo lovrenško republiko. Loni smo te avgusta meli Jezernikove dneve, letos bo pa planinsko društvo slavilo 25 - letnico sladkiga dremaja.

Meni bi se bol dopodlo, če bi krajevni proznik bil zmirom na pustno saboto. Partizano, borco pa kurirjo je jo zmirom meji, doj³⁸ bo pa te na proslave hodo. Pusto je pa zmirom več, kuj skrivaj okol sebe poglejte. Pa velko bol veselo je lahko, ko pa če se mričo spominjamo. Glejte koke fajn štikle pleh muzika špila. Še bol veselo bi špilala, če bi mela saksofon. Pa so vun zračunali, da bi mali predat³⁹ 3000 kropo⁴⁰, da bi ga lahko kupli. A se vami jih če lušta? Hojte, hojte, kupite krope. Kupite saksofon. Še domo jih lahko nesete, pa jih posušite za v župo namesto zlotih kroglic.

Pohvolit se pa moremo, da smo meli loni velko čistilno akcijo. Jezernik⁴¹ nam je zrihto povuoden, da bi molo drekarije odneslo douta proti Rušom - tam ta, ko navadno gnor nese. Pa se je Jezernik molo pregrobo loto. Smo se troštali, da bomo kaj gnorja dobili, ko smo že bli na televiziji. Pa televizija jo nič ne do. Še pločano čejo met, če pridejo s koko oddajo v Lovrenc, tak ko je blo zodnč per Poglej in zadeni.

Scvieda marem pohvolit todi gasilce. Toti pa res znojo vse: dvorano zidat, za Jehovce mojo posluh, cirke znojo pokrivat, ogne no žejo rodi gasijo, store avteje predclujejo. Glih ze mojo v deli novo cisterno. Jaz vam povem, toto je pa tak drogo, da smo vsi skup prišli na super idejo. Lovrenčani no pol leta nomo nič pili, namesto za vino mo pa doli za novo cisterno. Pet taužent litro vina bonio peršporali. Ko sn že per totem, ko vse gasilci znajo, pa marem še odkrito povedet, da za merliče pa nimajo dosti posluha. Zato so jim Kobanci vuržoh, če se bo kiri v grobi obarno ali pa od martvih vstal.

³⁶ astolo - ostalo

³⁷ neši kene keka proša - nihče nič ne vpraša

³⁸ doj - kdo

³⁹ bi mali predat - bo morali prodat

⁴⁰ kropo - krapov

⁴¹ Jezernik - Lovrenški pravljčni junak

Ze zgleda čoka gasilce col nova, mednarodna naloga. Hervoti so nagnoli Umprofor, toti je pa izvidnike poslal v Lovrenc h gasilskemu društvu. Še nes so to med noni. Te eni že gledajo, ke je kak bar odppart. Ze bo melo nošo skor pokojno turistično društvo kaj delat. Samo nej si kene mislijo, da bomo noše nezaposlene žene dali za barske plesačice, tak ko v Marpogi! Štab bi pa lahko meli koj per Kodri, k jehovski meši bi lahko hodli v gasilski dom, h kerščanski pa v Križno cerko. Muslimani bi pa lahko kuj na cesti modlili, drgoč sunčniga vshoda tak nobojo vidli, ker per nas sonce tak pozno gir pride.

Če Buog do, da bojo tote, kak se jim reče, promocije Lovrenca na televiziji al pa v Pošavski romarski cirki sploh dale koke rezultate, te bi jas predlogal, da razpišemo še fotografsko tekmo voje z naslednjimi temami:

- tihožitja ob smetarskih kesonih,
- štosu piravih drov okol bloko,
- arhitekturne inovacije dvolastniških hiš, prizidko, podaljško in šup,
- divja odlagališča smetja,
- kanalizacije spelone v grobn, v droge al pa na cesto, "povratne" izdelke,
- nasadi žlahtnih kerpiv za plotemi.

Če pa s torizmom nobo nič, bomo pa 900- letnico ponovili, saj nam je še velko kronik astolo, Kučan bo pa že rad k nam peržvancal.

Dosti je blo! Ze pa pojte na krope pa na vino, da mo lahko saksoafonsko cisterno kupli. Naj vam diši!

Lovrenc Pustna sabota 1995

Kronika iz leta 1990:

Dragi Lovrenčani!

Bodite brez skarbi, naš zbor je čisto navadno pustno srečaje. Toto ni noben miting - saj čujete, da kene sarbsko govorim. Todi ni nobena separatistična demonstracija, čeglih sn jas ločen od vas - na višjem nivoji sn nes, tak ko se spodobi. Toto todi ni sestop z oblasti, saj oblast nima več kom sestopiti, ko je že col na tleh. Garantiram vam, da je toto toristična prireditvev, čeglih jo gasilci rihtamo - toristično društvo je menda že odmrlo, pogreba menda še glih ni blo, gvišno pa dehne⁴². Torizem pa per nas dergoč ni col propodo, saj je pomembno toristično društvo " Intes" loni melo otvoritev najlepših penzionskih dohcimro⁴³ nad

⁴² dehne - izdihne

⁴³ dohcimra - podstrešna soba

pekarno. Lehko si mislite, kak je fajn, če ti iz pekarnice v pritličji na hoder⁴⁴ pašlejo še taple kifličke. Toto že od gnilih Krampergerovih cajtov sam ni blo. Upam, da nobo tak hitro minlo, ko je jahalna šuola, ki je s kujo presedlala na psa. Čudno se mi zdi, da nobenemo jahalco ni prišlo na pamet, da bi za predsednika zbrali kokiga teržona, ko ma zemlo blizo konjušnice, pa bi jih še proso, da johajo po jegovem, da bi pred drugemi posestnikemi mir meli.

Per torizmi pa veselica pa nam gasilcom strašno konkurira ABC firma kmečkih žena: toto je glavna lovrenška izletniška agencija, veselico mojo skoro vsak drugi den, odprto mojo zdravniško posredovalnico, pred letemi so se lotle kuharskih tečajov, ze te menda že šivajo. Zlo fajn bi pa blo, če bi grotale še ekonomska posvetovalnica, da bi te enim pavrom povedle, da je našn den vada že predroga, da bi jo cuo k mlieko zivali. Glavne zadeve, ko so se per nas godile zodne cajte, so pa večtol iz gospodarstva. Ze ustanovljajo nova podjetja. Ko se registrirajo, naštejejo vse sorte dejavnosti, v resnici pa večtol delajo zgubo, al pa hodijo v stečaj. Bog jim še pomaj! Marleso je enkret že. V jesn so tak spraznli plohi plac, da so po Lovrenci govorili, da ga bojo bajsali. Pa ga je res Bog s snegoni pobajsal. Da je blo tak lepo, da so skor zlato vartnco dobili. Ja, Tovarna kos pa todi ni od muh! Ze uvajajo "povratne" izdelke. Toto so toki, ko jih pošlejo na izlet v inozemstvo, pa kuj hitro pridejo nazaj.

Gozdarstvo že trepeče, da bo moglo goše dat pavrom nazaj. Toto vam mimogrede svetujem: vsečte si kako sošnico v zaenkret še državni goši, da bote meli za rezervo, saj za GG-jom nobo astolo druga ko na velka telovadnica, pavri pa todi nobojo meli kaj dat, ko so goše prozne. Tergovine so per nas zrihtane. Te so pa te eni tak nehvaležni pa hodijo v Avstrijo ejnkaufat. Pa še diskont smo dobili. Tam poleg vina, piva no praško prodajalka prodaja še dolg cajt.

Srečni smo, da odgovornim v republiki ni grotalo⁴⁵, da nam potisnejo odlagališče jederskih odpadkov. Mi smo tak z nošemi cufridni⁴⁶, saj jih je po celem Lovrenci zadosti.

Noša šuola tudi prizadevno parira nošemu gospodarstvu. Ze, ko mo meli evropski celodnevni delovni cajt, bojo ukinli celodnevno šuolo, da nobo konkurence. Loni spomlodi so razpiseli šporaje z vado no energijo. Na primer: ko odcedimo kronipir, si takuj v tapli vadi vmijemo nage. Če pa kronipirja kene kuhamo, si pa - logično- todi nag kene vmivamo. Poleg vsega drugiga se pa v šuoli dogaja todi kultura mlodih no majn mlodih Lovrenčanov: pevco, igralco no folkloristov. Per vsem totem pa tak ni potrebno, da bi še šuola mela teko pevskih zboro, kak včosi, zato so dva kuj ukinli.

Ja s pevskemi zboremi so pa večno težave. Gozdar⁴⁷ se kuj napre bori za obstoj : enkrat nimajo predsednika, drugekroti pevovodja nima cajta,

⁴⁴ hoder - postelja

⁴⁵ odgovornim ni grotalo - niso uspeli

⁴⁶ cufridni - zadovoljni

⁴⁷ Gozdar - Pevski zbor z imenom Gozdar

gnorja mojo pa zmirom premolo. Če bojo težave še kuj napre, se lahko zgodi, da bojo na vsem lepem na svajem pogrebi peli. Todi noši pleh muziki ni lahko. Že drugo leto špilajo tisto: "Sviraj muzika, brez kapelnika"⁴⁸. Zato pa dramske sekcije rastejo, kak gobe po deži. Ze so že tri. Pa se med sebo razlikujejo, da viete! Ena rihta predstavo, druge pa čejo prej gnorje⁴⁹ met, šele pa bojo te menda predstavo meli.

Da smo Lovrenčani inovatori, smo že dreč dokozali. Čez Činžat momo odparto cesto, most v Pušavi je pa uradno še zapart. Otvoritev telefonske mreže smo loni opravli brez enega preklučka. Ze bomo začeli že drugo telefonsko akcijo. Velko ke vala pregovor: "Osel gre le enkret na led." Samo - Lovrenčani nismo osli.

Intenzivno se prepravlamo na vstop v Evropo. Jasno, ne? Saj smo iz Evrope- Šent Pavla v Labotski domovini todi prišli. Drugo leto bo že 900 let. Zato pa tudi tak pridni poprovlamo uoše cirke. Saj pa te ne moremo v Evropo s tokemi podertijeni. Pa cirko bomo že še zrihtali, ko pa Jelen pa Kodrovo, Jovanovo, blok Tovarne kos per pekarni? Vite, tote bajte pa nimajo svajiga župnika! Partija jih je zapustla, Demosa ni blizo, ZSMS so pa prestore. Ko bi se vsaj Pošta začela zaje zanimat, pa magari bi trajalo pet let, da jih popravi tak, ko je svajo bajto. Koka krasna vinska klet bo še enkret v jej.

Pugajo pa todi gasilci - baj nadomestno dvorano za Jelenov salon. Že računajo, koka bi lahko bla najemnina - seveda bo v markeh, tak ko je per jogreh. Če bo treba, bojo sprazenli še koko garažo, saj so te eni avteji takeltak zandrek, pa nimajo kom z njimi. Na Vuhred⁵⁰ jih ne smejo spostit, v kesone jih pa ne morjo skločit. Ja viete, ko mi je prišlo na pomet? Teko nas je nes to, kak nas ni blo še na nobenem zbori valilco. Ko če bi ustanovili koko novo stranko! Imenovali bi jo lahko "DZLP" - demokratična zveza lovrenških pusto. Člani ste lahko vsi, saj naslovu bol primernih člano, kak ste vi, sploh ni, pa ste maskirani al pa ne. Delegat al pa poslanec je lahko vsok. Večji pust, kak so sedanji delegati, tak ne more bit. Perjave bomo zbirali kuj ze spode per šanki. Ze pa marem jit - politično delo pa demokracija nie čokata. Navalite za meno!

Vredno se je udeležiti puzovanja v Lovrenca na Pohorju, ki je vsako leto

2.2.3. PRIPOVEDOVALCA KRONIKE

Krajanom Lovrenca sta najbolj znana dva pripovedovalca pustne kronike. Eden je g. Anton Ladinek. Ponavadi se maskira v ustrezen lik in nato prosto pripoveduje, na šaljivi način kritizira, hvali in iz smešne strani prikazuje nepravilnosti kraja. Krajan se še spominjajo njegovega nastopa na pustno soboto v maski Lepe Brene. V svojem govoru je prikazal vse probleme, na katere je naletela "Lepa Brena" medtem, ko je prihajala v

⁴⁸ kapelnik - dirigent godbe na pihala

⁴⁹ gnorje - denar

⁵⁰ Vuhred - kraj kjer je divje odlagališče odpadkov

Lovrenc na Pohorju. Svojo zamudo je opravičevala z neurejeno cesto. Krajane je povabila na svoj koncert v (takrat že dolgo zaprti) hotel Jelen. Drugi pripovedovalec Pustne kronike je g. Rajko Krajnc. Zanj piše g. Bečan. Tudi g. Krajnc pripoveduje kronike neposredno v lovrenškem dialektu. Včasih ga spremlja še harmonikar g. Gašper Karničnik. G. Krajnc je sodeloval na pustni prireditvi devet krat. Oba omenjena domačina javno nastopata, kakor duet, ki poje domače pesmi. Včasih jima pripravi besedilo še kdo drug npr. g. Jože Beigot in drugi.

3. SKLEPNA MISEL

Lovrenčani so se v preteklosti maskirali toliko, kolikor jim je to dopuščal čas in materialno stanje. V preteklosti so ljudje šemljenje poznali, se veselili na pustnih plesih ob glasbi harmonikarjev. Maske so si krajani v večini izdelovali doma. Najbolj znani pustni plesi so bili v hotelu Jelen, pri gostišču Bittner in pri gostilni Skačej.

Šihtnerji so obiskovali kmetije na katerih so delali. S tem so gospodarju prinašali dobro in bogato letino. Gospodar jih je dobro nahranil.

V prvih letih po vojni so tudi v osnovni šoli učitelji organizirali šolske maškerade in pospremili otroke na povorko po kraju. Nagrada za najboljše maske je bila fotografija. Otroke je fotografiral g. ravnatelj Vojko Lovše.

Pustovanje je v zadnjih letih v kraju ponovno zaživelo in dobilo turistični značaj. Organizirajo ga gasilci, naša krajana g. Franc Bečan ali pa g. Anton Ladinek sestavita krajevno pustno kroniko, ki ji vsi radi prisluhnemo. Iz kronike lahko razberemo vse pomembne dogodke v kraju, kakor tudi pomembne dogodke v državi Sloveniji. G. Franc Bečan ima v svojem osebнем arhivu shranjenih še pet kronik, ki jih je napisal v ta namen.

Lovrenško pustovanje je zagotovo dovolj pestro, da bi si ga lahko ogledali turisti ali se ga celo udeležili. Na povorki skozi kraj je vsako leto več lepih estetskih in idejno bogatih mask, ki imajo izvirno sporočilno vrednost. Najboljše maske vsako leto nagrajujemo.

Vredno se je udeležiti pustovanja v Lovrencu na Pohorju, ki je vsako leto na pustno soboto.

SLIKOVNA PRILOGA

Slika 1: Pustna povorka - februar 1962

Slika 2: Maske so bile preproste. Izdelali so jih učenci samei.

Slika 1: Pustna povorka - februar 1962

Slika 3: Mnoge maske je za nagrado fotografiral g. Vojko Loviš.

Slika 2: Maske so bile preproste. Izdelali so jih učenci sami.

Slika 4: Osvetli so rajali v lošnji telovadnici.

Slika 3: Mnoge maske je za nagrado fotografiral g. Vojko Lovše.

Slika 4: Otroci so rajali v šolski telovadnici.

Slika 5:
Skupina znancev iz istega zaselka je pred odhodom h Grobelniku obiskala še krajevnega fotografa.

Slika 6: Ženske se pripravljajo na pustovanje tiho in skrbno.

Slika 7 - 9:
 Pri obutih mačkih
 (za "šankom")
 je mogoče kupiti
 krofe, špricar, sok,
 čaj in kuhano vino.

Slika 10: Vzgojiteljice so maskirane v prijazne otroške junake.

Slika 12:
Učenci razpisajo skupno sliko na temo: "Moj svet".
Ga. Tončka Javornik.

Slika 11:
Ga. Vera Špaubauer in starši izdelajo vsako leto čudovito skupinsko masko.

Slika 12:
Učence razredne stopnje spremlja lovec - njihova razredničarka
ga. Tončka Javornik.

Slika 13:
Nekatere učence navdušijo učiteljice za izdelavo skupinske maske.

Slika 14:
Učiteljice so se udeležile tečaja izdelovanja mask, ki ga je zanje pripravil
domačin g. Niko Krajnc.

Slika 15:
Likovni krožek - kdo je mentor in kdo učenec? Ni važno. Delo je bilo
prijetno - rezultati so vidni.

Slika 16:

Trg je prostor, na katerem se odvija "pustni ceremonij".

Slika 17:

Gasilsko pihalno godbo - umprofor, spremljajo mažoretke - medicinske sestre.

Slika 18:
Govornik povezuje program.

Slika 19:
Godbeniki bodo vodili pustno povorko skozi Gornji in Spodnji trg.

Slika 20 - 201
Nekaj domaćih mladih se zabavlja na fotografiranju.

Slike 20 - 26:
Nekaj domiselnih mask je zabeležilo fotografsko oko.

Slika 27:
Rajko - pripovedovalec kronike in harmonikar Gašper.

VABLJENI

NA NASLEDNJE PUSTOVANJE

V

LOVRENC NA POHORJU

MASKE SO ZAŽELJENE

VIRI :

Šolska kronika, OŠ Lovrenc na Pohorju
 Gasilska kronika, GD Lovrenc na Pohorju
 Osebni arhiv g. Franca Bečana, Lovrenc na Pohorju
 Vsem, kakor tudi OŠ Lovrenc se zahvaljujemo za pomoč in razumevanje

Pripovedovanja krajanov:

ga. Lidija Vračko
 g. Franc Germič
 ga. Vikica Germič
 ga. Vikica Gucmandl
 ga. Ana Obrulj
 ga. Tilka Pajtler
 g. Franc Bečan

Raziskovalna skupina in mentorica

Fotografije:

osebni arhiv Marice Lovše
 osebni arhiv krajevnega fotografa Francija Kušarja
 fotografije iz arhiva OŠ Lovrenc na Pohorju

ZAHVALA:

Pri delu so nam pomagali g. Božo Fornezzi, ki je poskrbel za vezavo naloge, g. Franc Kušar s fotografskim materialom, g. Franc Bečan s posredovanjem kronike in ostalimi podatki in krajan Lovrenca na Pohorju. Vsem, kakor tudi OŠ Lovrenc se zahvaljujemo za pomoč in razumevanje pri našem delu.

Raziskovalna skupina in mentorica

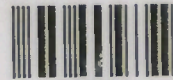
394.25

O;zg/1

PUSTOVANJE v Lovrenc/raz.:

Inv: 90016/K

OŠ Lovrenc na Pohorju

090016